

»Stražilovo«, Novi Sad 1978.

Piše: Branka Srdić

U vreme nesumnjive književnokritičke produkcije u Vojvodini, poduhvat edicije **Stražilovo**, knjiga-mozaik već objavljenih kritičkih tekstova Vujice Rešina Tucića, pod atraktivnim naslovom **Slovo je puklo**, zaslužuje, rekli bismo, posebnu pažnju. Deklarišući se prevashodno kao pesnik novog senzibiliteta (objavio je dve zbirke pesama: **Jaje u čeličnoj ljusci**, 1970. i **San i kritika**, 1977), Tucić u kritici uglavnom polazi od sopstvenog pesničkog iskustva koje mu i postaje uporište za vrednovanje dela.

Još je Pol Valeni govonio da kreativnost knjižičara dolazi do izražaja prilikom njegove selekcije književnih dela, pisaca ili problema o kojima će pisati. U tom pogledu u ovoj knjizi Tucić nam priređuje najrazličitija iznenađenja. Jedan od dobrih kompasa za Tucićevo kućicu u književnosti je i indeks knjiga koji je praviljen po najboljim tradicijama ambicioznih akademskih knjiga i teoretičara. Međutim, dovoljno ga je tek letimično konsultovati da se primeti izvesno siromaštvo, ili pak lisonfiranost nekih imena. Ispada da su pesnici i teoretičari kojima se Tucić najviše obraća ili na koje se poziva u građnju svojih vizija: Taras Kienmauner, Mirosljub Todorović, Plamen Istok Gajster, Branko Andrić i Vojislav Despotov. Stožernim imenima i jednim od »sekretara« Tucićevih razmišljanja treba svakako pridružiti i ime Valtera Benjamina koji, doduše, nije spomenut, ali čiji su tekstovi **Pisac kao proizvođač i Umetničko delo u veku tehničke reprodukcije** znatno odredili koordinate u kojima se Tucić kreće i suvereno vlada.

Opredivši se, dakle, za inovaciju u literaturi na planu sadržaja, ideja i novog dejstva jezika, svestan da je načinu mišljenja savremenog čoveka potrebno pesništvo sumnje, ne samo u svet i njegove tradicionalne vrednosti, već i u samo pisanje, tekst, Tucić zahteva maksimalno iskušenje jezika, rušenje sigurnosti oveštalih jezičkih konvencija. Tucić izgrađuje vrednosne kriterijume tražeći u poeziji isključivo radikalni zaokret i svežinu novosti-novog. Novo u njegovoj interpretaciji postaje simonim za vredno. Ovde se Tucić smionio izlaze opasnosti na koju je upozorio još Ričards — da ponekad eksperiment u literaturi nije dovoljan znak da je delo vredno. Eksperiment je samo instrument koji obećava više rezultate, ali pri ostalim »optimalnim okolnostima«.

U ovoj knjizi Tucić je tragalač za lovinom novog, neočekivanog, no tragalač koji gubi iz vida kontinuitet modernosti i moderne književnosti. Gotovo celu strategiju on gradi na opoziciji novo-stano (viđeno-neviđeno) prošnjalo-buduće. Iako su mnogi od Tucićevih sudova izrečeni strasno i punih usta, prisutna isključivost dovodi ga polkatkad do zavaravanja u provincijska shvatanja književnosti. U pristupu piscima tradicionalne orijentacije, ili pak onima koji prave »kompromisno rešenje« između »tradicionalizma« i moderne onijentacije naše savremene poezije, osetna je kritička nekoherentnost koja se ogleda u slepom prikupljanjanju naglašanih kriterijuma (destrukcija tradicije, shvatanje teksta kao neposredne proizvodnje objavljenе u jeziku i s jezikom). Ukoliko, po Tuciću, poezija ima tragova transcedentnog i neoromantičkog, ona je odmah vrednosno inferiorna, jednostavno zato što nije zadovoljila kriterijume novine. Razumljivo je onda

što je Tucić u takvim tekstovima manje zanimljiv i razumljiv, jer pribegava tehničkom iskazu o delu, najčešće parafrazirajući ga bez kreativnog odnosa i bez nužne kritičke komunikacije s delom, pa bilo ono i rđavo.

Iako se može reći da Tucić poseduje stvaralačko razumevanje pesničkih tvorevina i pojava o kojima piše, iako liričke i pogađa sud o autorima i delima, iako uspeva da dešifruje mnoge pesničke igre i situacije, itamo gde treba dograditi stav, analizirati, on radije pribegava citatima koji nisu uvek najsigurnije rešenje i najbolje ukomponovane celine. Evidentno je da Tucić u ovoj knjizi više razmišlja o smislu poezije nego o značaju i ulozi kritičke. Zadržljen u svoj navijački odnos prema jednoj vrsti pesništva, on zaboravlja misliti kritičke i pokušava da je koristi za manifest novog pesništva. U tom smislu knjiga kritika Vujice Tucića pokrenula je, smelo, mnoga pitanja savremene literature, bila efikasna u otkrivanju mladih pesnika, ali nedovoljno ubedljiva u svojim brojnim varijacijama i ljuljanjima na klackalici tradicija-avangarda.

Knjigu **Slovo je puklo** ne bismo mogli (a možda to nije ni potrebno), u strogom smislu reći, nazvati književno-umetničkom kritikom. Njeno bitno određenje je kritička efikasnost nastala više kao proizvod pesničke intuicije, nego kritički izgrađenog stava.

kritički imenik

Piše: Jovan Delić

MOHAMED DIB: »KO SE SJEĆA MORA«,

Udruženi izdavači, Beograd 1977.

Posac koji je želio da postane »alžirski Balzak«, Mohamed Dib, ovom svojom knjigom pnično se udaljio od tradicionalne romaneskne forme, a pogotovo je daleko od onog spisateljskog metoda čijim se rodonačelnikom, kako u beletrističkom tako i u teorijskom pogledu, smatra Balzak. Dib se, doduše, bavi krupnom društvenom temom, alžirskim ratom, ali ne kao realista i »sekretar društva«, već kao pisac koji će svoje viđenje ovog velikog istorijskog događaja pretvoriti u fantastičnu paklenu viziju. Fantastika je, dakle, stvaralačko opredeljenje Mohameda Diba, fantastika bliska Danteovom *Paklu*, gdje je do izraza došla prevashodno pjesnička slika, dakle — likovna imaginacija.

Alegonija je druga osebenost koja podsjeća na *Pakao*, alegonija, međutim, dosta uprošćena, shematična i jednosmjerna, za razliku od Danteove, tako da se gotovo s pouzdanošću može dešifrovati koga predstavlja minotauri, mumijske ličnice, a koga ljudi koji lutaju gradom. Sukobljeni su svijet mora i svijet kamena.

Sam Dib u Pogovoru ne određuje svoju knjigu kao roman i poredi je s Pिकासovom *Gernikom*; *Gernika* nije naslikana realistič-

kim metodom, već je slikar samo »naznačio košmar« španskog građanskog rata. Takav je i Dibova namjera: naznačiti košmare i užase alžirskog rata, smjestivši ih »u tako zastrašujuću i legendarni ambijent«. Upravo u tome je i Dibov rizik, i njegova snaga. S dosta imaginativne snage, ali i s dosta sheme napisana je ova knjiga, koja pomjera žanrovske granice romana, oslanjajući se na poetska iskustva svog autora.

Treba pozdraviti ovu ediciju. Jugoslovenske književnosti su odavno otvorene za »velike literature«, a ovim se čitaočeva pažnja skreće na one književnosti koje se obično, često bez mnogo razloga li bez poznavanja njihove tradicije, nazivaju malima. Uz dobru selekciju i kvalitetne prevode, od ovog poduhvata bi mogle imati korist i naše književnosti li književnosti koje upoznajemo.

SLOBODAN J. DAMJANOVIC: »GDE ĆE MOJE ZVERI«, Ledine, 1977.

Pjesnički prvjenac Slobodan J. Damjanović izrazito je zavičajno obilježen. Tovarničke šume, šumske zvjeri, Srem, dudovača, seljački razgovori, njive li ratari Damjanovićevi su pjesnički motivi. U središtu ovog kosmosa sjedi samozadovoljni pjesnik koji taj svoj kosmos želi da primi i predoči čitaoču bez distance, osjećajući se Jesenjinovim dvojnikom. »JA« je glavni junak koji je patetičan i estradan, ponekad raspričan, uvjeren da je sjedinjen sa svijetom zavičaja i da je to dovoljna činjenica da se bude pjesnik. Po našem mišljenju, pjesnik nije uspio da savlada lokalne, zavičajne granice, da lokalnom dadne dimenziju univerzalnog, što se, na žalost pogrešno, može naslutiti iz naslova knjige. Potpuna identifikacija sa zavičajnim motivima i narcisoidan odnos prema lirskom subjektu ograničili su domet ove knjige, u kojoj se može naći nekoliko dobrih stihova, ali rijetko koja dobra pjesma.

Jedna primjedba izdavaču: bilo bi red da izdavač ima urednika, lektora ili korektora koji bi ispravio grube pravopisne greške.

DUŠAN ČURČIĆ: »ZVEZDANE DALJINE«, Apatin 1977.

Iako već u zrelih godinama (1933. godine je rođen), Dušan Čurčić se ovom svojom zbirkom ne predstavlja kao zrelo pjesnik, niti se na osnovu nje može naslutiti neki veći dar ovog autora. Okrenut čas metafizičkim temama — ostajući pri tom konvencionalan i anahroničan do trivijalnosti — čas zavičajnim, gdje je neukusno patetičan, s banalnim pojedinostima (»Opet treptim, opet srce skače«), ovaj pjesnik teško da nekad dosegne nivo osrednjosti. Njegov stih se koleba između deseteterca (često s leoninskom rimom) koji ponekad kromično zazvuči (»Plamen oka li ljubav duboka«; »Vali jure u daljine sure / Kapi sjaju u svome beskraj«) i slobodnog stiha. Kada piše intimnu poeziju, ovaj autor dolazi u susjedstvo stihova novokomponovanih »narodnih« pjesama:

»Nekada sam perom nuže brao,
Kao cveće redali se snovi,
Pisma slao i pisma primio,
Treperava kao leptirovi.«

Knjiga može biti pamćena jedino kao promašaj njenog izdavača.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uređuju: lazar bojanović, milan dunderški, slavko gordić, vičazoslav hronjec, dragan koković i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: janoš banjai, bosiljka bojanic, cvetan dimovski, nedeljko terzić, lazar elhart, ksenija maricki gadanski, slavko mišković, julijana palfi, jordan pešić, jordan pešić, miroslav štajner, milan stanić (predsednik), jovan zivlak i pero zubac / izdaje nip dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. / direktor vitomir sudarski / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / časopis finansira SIZ kulture SAP vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 100 dinara, za inostranvo dvostruko / žiro račun 65700-601-11971 nip dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor zorica stojanović / štampa »prosveta« novi sad, stevana sremca 13. / na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.